

Nämndemannakåren

DJ granskar: 42 nämndemän entledigade 2023 – "Rekordhög siffra"

Innehåll för dig som är prenumerant

Karin Isaksson
karin.isaksson@dagensjuridik.se

Uppdaterad 2024-05-08 14:07 Publicerad 2024-05-08 14:03

Stefan Blomquist är förbundsordförande för Nämndemännens Riksförbund.

Den senaste tidens rubriker om nämndemän som fått sparken från sina uppdrag på grund av rasistiska sånger i sociala medier eller

palett-pappersstöder har väckt frågan om hur många nämndemän som faktiskt får lämna domstolarna.

Dagens Juridik har därför kartlagt förra året och början på detta års avstängningar och entlediganden av nämndemän.

"Det är rekordhög siffra", säger Stefan Blomquist, förbundsordförande på Nämndemännens Riksförbund, till Dagens Juridik.

Under 2023 entledigades åtminstone 42 nämndemän på domstolarnas initiativ och 15 nämndemän stängdes av, det visar Dagens Juridiks kartläggning. Vissa personer stängdes av och entledigades flera gånger om.

- Det är rekordhög siffra. Det är en brant stigande kurva och det är förödande för nämndemannasystemet, säger Stefan Blomquist, förbundsordförande för Nämndemännens Riksförbund.

Det finns ingen officiell statistik över hur många nämndemän som blir tvungna att lämna sina uppdrag på grund av brottslighet eller andra snedsteg. Det Stefan Blomquist har att jämföra med är svaren från en enkät som Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag skickade ut till domstolarna förra året.

Enkäten visade att femton nämndemän entledigades 2022, tio stängdes av, och åtta hade begärt att få bli entledigade efter samtal med domstolen.

- Jag har under mina fyra år som förbundsordförande sett att det här är ett ökande problem, att nämndemän i ökad utsträckning blir entledigade eller avstängda.

Stefan Blomquist, som genom sitt uppdrag som ordförande för NRF också är ledamot i Överklagandenämnden, har under en tid drivit frågan om ett nationellt register hos Domstolsverket, dit domstolarna skulle vara tvungna att rapportera in när nämndemän tvingas eller väljer att lämna sina uppdrag. För att rätta till problemet med att olämpliga nämndemän får lämna sina uppdrag, behöver man veta varför det händer, menar han.

- När nämndemän stängs av eller entledigas, det är ju kalas för media att skriva om det. Ofta blir det då att nämndemannasystemet ifrågasätts totalt, eller att det förlöjligas, och jag kan till viss del förstå att det blir det.

- Jag kan inte försvara de enskilda individerna och handlingarna, de har ju begått fel då och det ska få konsekvenser. Men jag får ofta försvara hela nämndemannasystemets existens och framtid.

Anledningarna bakom entledigandena

- Många gånger är det nämndemän som entledigas för att man uttrycker sig rasistiskt eller olämpligt på andra sätt i sociala medier. Men, vi har ju andra orsaker också, vi hade bara för ett tag sedan en nämndeman som stal toalettpapper på domstolen han tjänstgjorde på, på vägen hem. Någon nämndeman som vi stängde av, och entledigade försökte ta med ett närstridsvapen i form av en sån där kniv med knogjärn och knivblad.

Exemplen som Stefan Blomquist lyfter fram finner vi även i besluten vi har begärt ut från domstolarna. Men där finns också många fler.

Av de som entledigades 2023 blev de flesta - fjorton personer - entledigade efter kontroll av deras belastningsregister.

Åtta nämndemän entledigades för att de undvek att dyka upp på en obligatorisk vidareutbildning.

Ytterligare åtta entledigades för olika opassande beteenden, som att de somnat eller ätit godis under huvudförhandling, eller misstänkts fuska med ersättningen man får för att vara nämndeman. Ett annat opassande beteende som ledde till entledigande var när en kvinnlig nämndeman lämnade ett brev med information om en huvudförhandling till en person som satt häktad. Mottagaren hade inget med målet i fråga att göra, men nämndemannen ansågs ändå vara olämplig för uppdraget.

En annan nämndeman blev entledigad efter att han dömts för ringa vapenbrott i ett medialt uppmärksammat mål.

Undvek delgivning

Ett av fallen som står ut lite extra är en nämndeman som blev entledigad från en förvaltningsrätt, för att han undvikit delgivning i ett civilmål i en tingsrätt, och i hyres- och arrendenämnden.

Enligt beslutet om avstängning av mannen från förvaltningsrätten som togs i april 2023 kom informationen till förvaltningsrätten när hyres- och arrendenämnden hörde av sig i februari 2023 om att mannen undvek att bli delgiven. Då hade det redan gått fem månader sedan mannen blivit entledigad i tingsrätten, där han också hade haft en tjänst som nämndeman samtidigt som han undvek att bli delgiven. Mannen entledigades sedan i juni 2023.

- Jag tänker att det där är domstolarnas rutiner som brister. Det där borde man ju löst med ett mejl eller ett telefonsamtal. Att meddela direkt att den här personen ska ni inte ha kvar som nämndeman, säger Stefan Blomquist.

- Men det är inte säkert att domstolarna alltid vet om att du sitter i både förvaltningsrätt och tingsrätt. De kan göra om det är ett mindre ställe och det kanske inte är så många nämndemän. Men de stora domstolarna i Stockholm då exempelvis. I Stockholms tingsrätt har de väl en 350 nämndemän, Södertörns tingsrätt likadant, i Attunda 370. Jag tror inte de har koll på varje individ så, men de borde ju ha det.

”Totalt fel”

Av de femton nämndemän som blev avstängda 2023 var det en nämndeman som stängdes av från Malmö tingsrätt, efter att han vid en förhandling där det beslutades att en tilltalad inte längre skulle vara häktad hade klappat händerna och vinkat glatt till den tilltalades anhöriga.

- Den personen är olämplig att vara nämndeman, man måste ju ha allmänhetens förtroende när man dömer andra. Sånt uppträdande, att man öppet visar sina värderingar efter en dom eller häktningförhandling - det är totalt fel, säger Stefan Blomquist.

- Vi har många fall där nämndemän kan sitta under rättegången och tydligt visar vad de tycker under förhör, eller när vittnen som kommer in, att de visar med ansiktsuttryck eller visar sitt ointresse för att lyssna.

- Då har man ju inte tänkt igenom varför man vill bli nämndeman och uppdraget, för man måste hela tiden tänka att jag måste ha allmänhetens förtroende. De måste känna tillit till domstolarna och den här verksamheten, den dömande makten i Sverige.

Men kan allmänheten lita på att nämndemännen dömer opartiskt när sånt här händer?

- Ja det måste jag ändå säga att man kan man lita på. Sedan är det ju faktiskt så att vi är fyra domare i en tingsrätt, en juristdomare och tre nämndemän. Var och en med samma mandat och ansvar. Om någon av de fyra beter sig olämpligt är det ändå tre personer kvar, och då blir det ju efter vad de beslutar och då kör man över den här fjärde. Så jag tycker man kan lita på domstolarna och de domarna som beslutas.

- Om man trots det, som tilltalad då inte är nöjd med en dom så kan man ju alltid överklaga. Det finns ju nivåer och sätt att rätta till när det blivit fel. Men det blir ju också ett jobb (att rätta till), och det naggar förtroendet när det blir fel.

Dubbelt entledigade

Utöver att personer blir nämndemän trots att de har brott i belastningsregistret eller beter sig olämpligt så hittar vi även exempel på personer som blir nominerade till att bli nämndemän trots att de redan blivit entledigade tidigare.

Bakom de 42 entledigade nämndemännen 2023 finns 40 personer, varav två blev entledigade två gånger på samma år. De hade inte dykt upp på den obligatoriska vidareutbildningen och ansågs därför opassande att fortsätta som nämndemän, men nominerades ändå ännu en gång till att bli nämndemän för nästa mandatperiod, men entledigades kort därpå av samma domstol som avslutade deras uppdrag förra gången.

Ytterligare en nämndeman vid samma domstol hade blivit entledigad 2022 för att hon somnat under förhandling, hon nominerades och blev entledigad igen 2023.

- Det kan finnas flera orsaker till varför det blev så här, men om det är så att samma person blir nominerad en andra gång och inte berättar då själv att den har blivit entledigad - det säger väldigt mycket om den personen och även rätt mycket om de som nominerar, att de inte har bättre koll på vilka de nominerar, säger Stefan Blomquist.

- Och det här är ju svårt att komma åt, men med ett nationellt register då hade man kunnat se det här. Då hade Kalle Karlsson inte kommit upp igen, då hade hans namn blivit rödmarkerat i registret och då kan han liksom inte komma tillbaka, fortsätter han.

Det finns även två tillfällen där personer nominerats till att bli nämndemän utan att vara svenska medborgare, vilket är ett krav man måste uppfylla. Dessutom hittar vi en man som begär sig själv entledigad eftersom han blivit nominerad till nämndeman utan sin vetskap.

- De nominerande partierna, och politikerna, tar för lätt på det här uppdraget att nominera till nämndemän. På många ställen är det säkert föredömligt och bra på alla sätt, men det är tillräckligt många kommuner där det fungerar dåligt. Det är

ingen kvalité, och där måste ju kommunen själv rensa upp, och bli bättre, säger Stefan Blomquist.

Dessutom anser Stefan Blomquist att blivande nämndemän borde få mer information om vad uppdraget går ut på innan de blir nominerade, och att utbildningen borde förbättras.

- Innan man blir utsedd att vara nämndeman får man ingen utbildning alls, nada.

- Sen får man en introduktionsutbildning som är mellan tre och fem timmar lång, och så är det någon från domstolen som står och berättar om uppdraget. Det är alldeles för dåligt, för kort, för grunt, säger han.

För att göra utbildningen bättre föreslår Stefan Blomquist att introduktionen ska vara en vecka lång, istället för dagens ofta tre till fem timmar, och att man ska ges tid åt att diskutera frågor om hur en nämndeman bör bete sig i sin roll.

- Jag är mån om våran status, våra arbetsvillkor och jag tycker kåren ska bli mer professionell. Man ska nominera fler nämndemän som förstår uppdraget, säger han.

Så många har förlorat uppdrag hittills i år

Dagens Juridik har samtidigt undersökt hur många nämndemän som blivit av med sina uppdrag under 2024. Hittills har det skett minst tio entlediganden, och åtta avstängningar.

Av de som stängts av i år är det fyra som blivit det på grund av att de själva blivit part i rättsprocesser – antingen som föremål för en förundersökning, åtalad, part i ett enskilt mål, eller i väntan på att en dom ska träda i laga kraft.

- Det är fyra för många. När året är slut tror jag att vi kommer sätta ett nytt bottenrekord, om jag uttrycker det så, säger Stefan Blomquist.

Två beslut upphävdes

Av de som entledigades och stängdes av 2023 så fick två nämndemän komma tillbaka till domstolarna efter att Överklagandenämnden prövat ärendena och upphävt domstolarnas beslut.

Så har vi gjort granskningen

Dagens Juridik har begärt ut beslut om entlediganden och avstängningar av nämndemän, tagna på domstolarnas initiativ, från första januari 2023 till mitten av april 2024.

Vi har sammanställt besluten efter vilket datum som beslutet har tagits. Vissa personer har blivit entledigade under 2023 för att de blivit nominerade till mandatperioden 2024-2027.

En domstol har inte svarat på vår begäran, och det kan därför finnas nämndemän som blivit entledigade eller avstängda som inte förekommer i vår granskning.

Karin Isaksson

karin.isaksson@dagensjuridik.se

Uppdaterad 2024-05-08 14:07 Publicerad 2024-05-08 14:03

Ämnen i artikeln

nämndemän
